

НИН-ова ПОЛЕМИКА О СТЕРЕОТИПИМА:
ЂАВОЉИ АДВОКАТ

У СРБИЈИ НЕ МОЖЕ БИТИ ДИКТАТУРЕ?

Страх одређује карактер режима

Да ли је тачна теза да у Србији не може бити диктатуре, постоје ли услови да апсолутна власт освојена на изборима отвори пут пузајућој диктатури или ауторитарном режиму, уочавају ли се разлози и поступци због којих би требало да будемо забринути, имају ли грађани Србије разлога за страх, питања су за учеснике трибине НИН-а коју је организовао заједно са Фондацијом Конрад Аденауер и Факултетом за медије и комуникације — пише Магда Јањић

Трибина је одржана 3. априла у просторијама Факултета за медије и комуникацију

БОРБЕ КОЈАДИНОВИЋ ЗА НИН

После парламентарних избора у Србији, када је једна странка освојила толико гласова да може и сама да формира власт, а опозиција размрвљена на серију готово маргиналних странака, поставља се питање који су изазови апсолутне већине, да ли она води у апсолутну власт и каква је, у тим условима, судбина демократије. На НИН-овој трибини дебатовало се о томе да ли диктатура у 21. веку може да буде прерушена и да ли апсолутна власт значи и диктатуру?

О томе да ли су институције довољно јаке, да ли је друштво довољно зрело, да ли постоје неки други услови који би гарантовали са једне стране демократију или који би упозоравали на то да је диктатура у Србији могућа, на НИН-овој трибини мишљења су разменили професор др Предраг Марковић, историчар, професор на Факултету за медије и комуникације, професор др Владимир Вулетић, професор на Филозофском факултету, новинарка Гордана Суша и адвокат Никола Баровић.

У Србији не може бити диктатуре?

НИКОЛА БАРОВИЋ: Постоји једна сентенца која гласи: „Сенатор је добар човек али је Сенат зла животиња.“ Сенатор је посланик, или цезар или краљ или власт или држава. Па чак и када се догоди да је сенатор добар човек, држава је као структура зла животиња. Обично се догматски учи на факултетима па и није чудо да се држава дели на три власти, а то је законодавна, извршна и судска која треба да буде независна, а то је посебна прича и за наш садашњи тренутак. Међутим, адвокати од када су преживели 1948. па и омбудсман Саша Јанковић сад, то је облик четврте власти, а то је цивилна власт и то може да даде идеју да су можда колеге у праву и да не може бити диктатуре, али ја мислим да није довољна брана и да је то оно за шта се

можете хватати у последњим тренуцима када до диктатуре дође.

ВЛАДИМИР ВУЛЕТИЋ: Једноставна или најобичнија диктатура је случај да онај који има власт у држави врши апсолутну контролу над државним апаратом власти, над судством, полицијом и бирократским декларативама. То је једна ситуација у којој диктатор једноставно на одређено време добија ту могућност да обично у кризним временима преузме контролу над читавим државним апаратом и након тога када прође тај његов мандат, између осталог, и одговара за оно што се дешавало током тог мандата. Та врста диктатуре је нешто што данас готово не постоји нигде, тешко је наћи историјски пример где ћемо наћи ту врсту диктатуре из простог разлога што у данашње време имамо политизовано становништво, политизовану масу. Када имате политизовано становништво, онда није лако владати на тај начин јер имате једноставно неку врсту отпора дела становништва и зато је диктаторима обично потребно да имају неку врсту подршке - јавне, народне, масовне, и то је онда оно што се обично назива „цезаристичка диктатура“. Она је у том смислу слична или идентична овој диктатури, али осим тога имате ту врсту подршке јавности или већег дела јавности, масе, ономе ко се сматра диктатором. Оно што је ту јако важно јесте да та врста „цезаристичке диктатуре“ не мора сама по себи нужно бити нешто лоше.

ГОРДАНА СУША: Зашто ја тврдим да данас, у 21. веку може поново да буде каква год, да ли је у питању пузајућа или директна диктатура, то је исто. Као што знамо да постоје пузајуће револуције, постоје и пузајуће диктатуре, то је више него евидентно. Значи, Ердоган је забранио „Твитер“. Наш потпредседник Владе је забранио само једну вест на Твитеру и на Фејсбуку. Мала држава у односу на то, али почетак сасвим солидан да размишљамо где води.

НИН-ова ПОЛЕМИКА О СТЕРЕОТИПИМА: ЂАВОЉИ АДВОКАТ

► Да ли у Србији постоје услови за диктатуру или ауторитарни режим?

ВЛАДИМИР ВУЛЕТИЋ: Ако говоримо о диктатури, то је нешто чега се заиста треба озбиљно прибојавати, када је реч о ауторитарним режимима могли бисмо рећи да је ово што данас имамо негде близу, има елементе ауторитарног режима, али, нажалост, плашим се да ми из ауторитарних режима заправо никада нисмо ни изашли ако посматрамо од периода осамдесетих, од периода комунизма, преко Милошевића, па онда и чак 2000. године.

Није довољно да неко пожели да буде диктатор па да имамо диктатуру. Свако од нас понекад пожели да узме ствар у своје руке и реши је. Али, како је Предраг Марковић указао, постоје одређени услови за демократију и исто тако морају да постоје и одређени услови за диктатуру. Када указујемо на ту разлику између ауторитарних владавина и диктаторских владавина, некада је погоднији контекст за настајање диктатуре демократија него ауторитарни модел. И сад можемо да размишљамо о томе и да видимо како су заправо све овековне диктатуре изашле из демократских услова. Опет, кажем, ови ауторитарни режими често чак могу и стварати услове за нешто што ће касније бити демократија. И сад сам прави ђавољи адвокат.

ГОРДАНА СУША: Мене баш брига да ли је ауторитарни или диктаторски режим ако немам социјалну проходност, вертикалну и хоризонталну, ако имам све мање и мање права. А постоје читаве теорије које тврде да што се више прича о људским правима, то их је све мање у неким стварима. Ми живимо у време диктата. Од диктата лепоте, силикона па до Твитера и свега осталог. Да ли ме разумете шта хоћу да кажем? Ја сам читала свој досије. Ја спадам у ретке људе који су читали свој досије који је био само 40 дана отворен. Знаш да га је читао исто тако и наш чувени редитељ Макавејев. И он је говорио јавно. Ја сам се коректно придржава-

ла препоруке, тада је речено, не сме се о томе говорити. И када сам видела да је први неко проговорио онда сам наравно и ја писала. Значи, ја сам била унутрашњи непријатељ. А то је једна карактеристика таквих режима.

Да ли постоји разлог да будемо забринуте?

ВЛАДИМИР ВУЛЕТИЋ: Има једна ствар која ту мало забрињава, наш млади господар Вучић је рекао да је њему идеал Сингапур. У Сингапуру није забрањена опозиција, само вам узму милион долара када пишете против председника, јер напосто ви сте га увредили, он вас за душевну бол тужи. Сингапур је један врло интересант систем, али код нас додуше никад не би могли да утерају такву казну, то је један од мојих оптимистичких аргумената.

ПРЕДРАГ МАРКОВИЋ: Други идеал нашег господара Вучића је Црна Гора где имамо једног шармантног младог човека који на неки начин ефикасно господари том младом просперитетном државом. Међутим, Вулетић је ту у праву, за озбиљну диктатуру ви треба да имате прво озбиљну полицију, па озбиљно судство, као на пример, у Источној Немачкој - ви када сте сарадник полиције, ви потпишете уговор, сви сте гледали филм „Живот других“. Значи, за озбиљну диктатуру треба озбиљна држава, додуше ви ћете рећи сада, ево рецимо у Африци можда постоји диктатура, али то нису озбиљне државе или је другачији механизам, значи ово што су особине диктатуре, тајна полиција и друго, просто је у расулу, у коме је и наш свакодневни живот.

ГОРДАНА СУША: Шта се дешава са реконструкцијом предузећа и ЕПС-а, добили сте рачуне, видели сте колико је способна ова власт. Шта је са рачунима за Инфостан, шта је са афлатоксином, то је за мене парадигма ове власти, значи прекрши се европски стандард, онда се само помери декретом Владе, и каже није 0,05 него је 0,5, онда нам ППВ најави да ће бити по-

БАРОВИЋ: Постоји заједнички именитељ за ауторитарни и диктаторски режим. То је терор. И страх. И то је линија која повезује та два система. И онога тренутка када осетите да се плашите, ви живите у диктатури или у ауторитарном режиму

ново у априлу 0,05, а сад чујемо информацију да ће у јуну бити 0,05 да би произвођачи млечних производа могли да се припреме као да нису имали годину дана за то. Погледајте шта се дешава са разним предузећима, нећу да помињем „Београд на води“ али сигурно не знате шта се у уговору том дешава јер је ово седми пут да ми нисмо сазнали информацију шта је садржано у уговору „ЕР Србије“, а до дана данашњег, да не би испало да ја кривим само ову власт, не знамо ни шта се крије из договора са Русима око продаје НИС-а. Та прича о транспарентности и демократији је далеко од нас. Зашто за 18 месеци владања ништа нисмо конкретно чули какве ће да буду реформе, 18 месеци нове владе, а све оне функције које сам на почетку навела већ обавља ППВ. Значи читав систем стаје да би се подигао рејтинг једној особи, стварала једна нова институција, институција једне једине личности.

ПРЕДРАГ МАРКОВИЋ: Има тај латинско-модел где су ови што су их називали бескошуљаши...обожавали Перона, народ га је обожавао. Сиротиња воли диктатуру или ауторитарне вође, а пошто код нас има много сиротиње, то мало забрињава. Опет, са друге стране тај анархични дух српског народа прети да на крају сваког диктатора затвори

ВУЛЕТИЋ: Када имате политизовано становништво онда је диктаторима потребно да имају неку врсту јавне, масовне подршке и то се онда обично назива „цезаристичка диктатура“ која не мора сама по себи нужно бити нешто лоше

СУША: Као што знамо да постоје пузајуће револуције, плисане револуције, постоје и пузајуће диктатуре, то је више него евидентно. Мене баш брига да ли је ауторитарни или диктаторски режим ако немам социјалну проходност, вертикалну и хоризонталну, ако имам све мање и мање права

МАРКОВИЋ: Сиротиња воли диктатуру или ауторитарне вође, а пошто код нас има много сиротиње, то мало забрињава. Опет, са друге стране, тај анархични дух српског народа прети да на крају сваког диктатора затвори или убије или протера

или убије или протера тако да ја мислим да менталитетски има проблема са диктатуром.

А разлога за страх?

НИКОЛА БАРОВИЋ: Постоји један заједнички именитељ и за ауторитарни и за диктаторски режим. То је терор. И то је страх. И то је она важна линија која повезује оба облика та два система. Ту се људи плаше. И онога тренутка када осетите да се плашите, ви живите у диктатури или у ауторитарном режиму, потпуно је свеједно. Мислим да је то оно што би можда нас довело на оно о чему говоримо: да ли је у овом тренутку у Србији могуће да се завезде такав тип власти да се људи плаше?

ВЛАДИМИР ВУЛЕТИЋ: Разлика је у томе да ли ћете бити премештени са једног радног места на ниже плаћено радно место, или страх од тога да ли ће вам бити побијена породица. Гледао сам давно један филм *Докјирина шока*, са исечцима из Чилеа када људе који су препознати као комунисти, зато што су присталице Аљендеа, убијају као псе на улици. Е, та врста страха и врста страха, да вас неко сачека када изађете са посла и да вас кундацима нагрди, некаква тајна полиција, некакве црнокошуљашке и не знам ни ја какве групе, се доста разликују. **НИН**